НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНА УСТАНОВА
«ІНСТИТУТ ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ НАН УКРАЇНИ»

ПРОБЛЕМИ ВІЙНИ І МИРУ В ІСТОРІЇ КРАЇН СВІТУ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНА УСТАНОВА
«ІНСТИТУТ ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ НАН УКРАЇНИ»

ПРОБЛЕМИ ВІЙНИ І МИРУ В ІСТОРІЇ КРАЇН СВІТУ

Збірник наукових праць

За загальною редакцією С.В. Толстова

КИЇВ 2021

УДК 94(100)+327.3-327.8
ББК Т3(0)+Ф4
С-83

Рекомендовано до друку Вченою радою Державної установи
«Інститут всесвітньої історії НАН України»
(протокол № 6 від 14 вересня 2021 року)

Рецензенти:
Мироненко П.В. – доктор політичних наук;
Чекаленко Л.Д. – доктор політичних наук, професор;
Яковенко Н.Л. – доктор історичних наук, професор.

Редакційна колегія:
Толстов С.В., к.і.н., доц. (загальна редакція);
Фесенко М.В., д.політ.н., с.н.с.;
Лакішик Д.М., к.і.н., с.н.с.;
Мітрофанова О.О., к.політ.н., с.н.с.

Проблеми війни і миру в історії країн світу: збірник наукових праць / За заг. ред. канд. іст. наук, доц. С.В. Толстова; ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України». К.: Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2021. 221 с.

ISBN 978-966-02-9678-7

Збірник присвячено аналізу тенденцій міжнародних відносин та історичних аспектів міжнародної взаємодії країн світу. Автори статей збірника висвітлюють проблеми політичної історії, міжнародних відносин та зовнішньої політики зарубіжних країн у XX – на початку XXI ст. Розглянуто концептуальні аспекти проблематики війни і миру, позиціонування різних країн у роки «холодної війни», стан і перебіг окремих регіональних конфліктів, тенденції та особливості формування зовнішньої політики США, держав ЄС та Австралії.

УДК 94(100)+327.3-327.8
ББК Т3(0)+Ф4

За достовірність інформації, що міститься в опублікованих матеріалах, відповідальність несуть автори.
Передрук дозволяється у разі посилання на автора і видання.

ISBN 978-966-02-9678-7

© Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2021

ЗМІСТ

РОЗДІЛ І
ПРОБЛЕМИ ВІЙНИ, МИРУ ТА БЕЗПЕКИ В МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

Шергін С.О. Політологічна класифікація війн..... 5
Толстов С.В. Європейська стратегія США за часів «холодної війни» 12
Фесенко М.В. Вплив міжнародно-політичної ситуації в Європі на розвиток процесів європейської інтеграції 35
Мітрофанова О.О. Зовнішньополітичні позиції провідних держав Західної та Східної Європи кінця 1940-х – першої половини 1950-х рр. 43
Іванов Д.І. Франко-американські протиріччя з питань європейської безпеки (1958-1966 рр.) 53
Романюк В.О. «Холодна війна» та Карибська криза 60
Данилець В.Л. Енергетична безпека в контексті європейської політики США (1969-1974 рр.) 78

РОЗДІЛ ІІ
РЕГІОНАЛЬНІ ТА ЛОКАЛЬНІ КОНФЛІКТИ

Гуменюк Б.І. Вплив євроінтеграційного поступу республіки Кіпр на вирішення «кіпрської проблеми» 91
Добровольська А.Б. Форми політико-ідеологічної конфронтації на пострадянському просторі: придністровський конфлікт 99
Латенко В.С. Проблема війни і миру на початку конголезької кризи в 1960 р. 112
Якуба В.В. Наративи історичної пам'яті – розподільча лінія в конфлікті між Україною та Росією 122

РОЗДІЛ ІІІ
ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПОЛІТИКИ ТА ІДЕОЛОГІЇ В ІСТОРИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Лавренко В.С. Образ німців та народів Австро-Угорщини як військового супротивника у часи Першої світової війни (за мемуарами фронтовиків) 132

Срібняк М.І. Репатріація полонених українців з країн Європи (1918–1920 рр.): класифікація джерельних комплексів 145
Вітер В.І. Роль стратегії «добробут для всіх» Л. Ерхарда у вирішенні проблеми бідності у ФРН після Другої світової війни 153
Цапко О.М. Еволюція політики США стосовно пострадянських країн Центральної Азії 166

РОЗДІЛ IV
СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК АВСТРАЛІЙСЬКОГО СОЮЗУ

Вітер І.І. Соціальний розвиток Австралії напередодні Першої світової війни 179
Мирончук О.А., Мирончук А.С. «Десь там у Франції»: студенти та викладачі Мельбурнського університету у Першій світовій війні (документальні свідчення) 193
Бондарець М.В. Особливості соціально-економічного розвитку Австралії у період між Першою та Другою світовими війнами 204
Перга Т.Ю. Вплив Першої та Другої світових війн на переселення українців до Австралії 212

Відомості про авторів 219

РОЗДІЛ ІІ

РЕГІОНАЛЬНІ ТА ЛОКАЛЬНІ КОНФЛІКТИ

УДК 327.7:061.1ЄС(564.3)

Гуменюк Б.І.

ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО ПОСТУПУ РЕСПУБЛІКИ КІПР НА ВИРІШЕННЯ «КІПРСЬКОЇ ПРОБЛЕМИ»

У статті досліджується роль Європейського Союзу в процесі вирішення «кіпрського питання» – проблеми об'єднання острову в контексті євроінтеграційного поступу Республіки Кіпр. Особлива увага при цьому зосереджувалася автором на висвітленні сутності реалізованих ЄС у цьому контексті структурних заходів на Кіпрі, а також вивченні результатів залучення ЄС до активних спроб розв'язання «кіпрської проблеми» під егідою ООН.

Ключові слова: *Республіка Кіпр, «кіпрське питання», ЄС, ООН.*

Гуменюк Б.И. Влияние евроинтеграционного продвижения Республики Кипр на решение «кипрской проблемы».

В статье исследуется роль Европейского Союза в процессе решения «кипрского вопроса» – проблемы объединения острова в контексте евроинтеграционного продвижения Республики Кипр. Особое внимание при этом сосредоточено автором на освещении сущности реализуемых ЕС в этом контексте структурных мер на Кипре, а также изучении результатов привлечения ЕС к активным попыток решения «кипрской проблемы» под эгидой ООН.

Ключевые слова: *Республика Кипр, «кипрский вопрос», ЕС, ООН.*

Gumenyuk B.I. The influence of the European integration advancement of the Republic of Cyprus on the solution of the "Cyprus problem".

The article examines the role of the European Union in the process of solving the "Cyprus issue" – the problem of uniting the island in the context of the European integration progress of the Republic of Cyprus. At the same time, the author focuses particular attention on highlighting the essence of the structural measures implemented by the EU in this context in Cyprus, as well as studying the results of the EU's involvement in active attempts to resolve the "Cyprus problem" under the auspices of the UN.

Keywords: *Republic of Cyprus, "Cyprus issue", EU, UN.*

На початку XXI ст. політика розв'язання конфліктів та попередження їх виникнення стала одним з основних елементів зовнішньополітичних стратегій провідних країн світу. Проблеми розв'язання міжетнічних та міждержавних конфліктів, попередження їх виникнення отримали, наряду з традиційною дипломатією, статус двох окремих важливих напрямів міжнародних відносин. У цей же час, Європейський Союз (ЄС) поступово перетворився на впливове політичне об'єднання, яке, на перший погляд, було в змозі самостійно формулювати системну та ефективну зовнішню політику, спрямовану на розв'язання нових і триваючих міжетнічних конфліктів на Європейському континенті та його периферії. Водночас, результати практичної реалізації цієї політики довели неспроможність ЄС vis-à-vis ефективно відповідати на пов'язані з цим виклики, зокрема в контексті вирішення конфліктів на території колишньої Югославії, палестино-ізраїльському, Нагірно-Карабаському, Придністровському конфліктах, у розв'язанні яких провідну роль продовжили відігравати США та РФ. Не є виключенням у цьому контексті й тривале протистояння між грецькою та турецькою громадами Кіпру.

Проблеми виникнення та подальшого загострення турецько-кіпрського протистояння, пов'язаного з цим загострення взаємовідносин між ЄС та Турецькою Республікою, відшукання шляхів розв'язання «кіпрської проблеми» в контексті реалізації загальноєвропейської політики безпеки останнім часом досить активно вивчалися в українській та закордонній, перш за все кіпрській та турецькій, науковій літературі. Зокрема, згаданим вище питанням значну увагу приділяли А. Арістотелус, М. Атталідіс, К. Венізелос, В. Волкан, А. Емільянідіс, А. Іраклідіс, К. Іоаннідіс, Г. Калудіс, Д. Констадакопулос, П. Поливіу, Е. Хаджівассіліу, М. Хрістодулу та інші, а також вітчизняні дослідники О.Б. Дьомін, Є.А. Конопацький, І.С. Пономарьова, О.М. Шкуренко тощо. Водночас слід зазначити й те, що проблема впливу наслідків євроінтеграційного поступу Республіки Кіпр (РК) на вирішення «кіпрського питання» в іноземній та українській політичній науці залишається малодослідженою.

Саме тому, головною метою написання цієї статті стало дослідження та здійснення всебічного аналізу ролі ЄС в процесі вирішення «кіпрського питання» – проблеми об'єднання острову в контексті євроінтеграційного поступу РК. Особлива увага при цьому зосереджувалася автором на висвітленні сутності реалізованих ЄС у цьому контексті структурних заходів на Кіпрі, а також вивченні результатів залучення ЄС до активних спроб розв'язання «кіпрської проблеми» під егідою ООН.

З моменту свого створення, ЄС розглядав процес свого розширення в якості важливого чинника об'єднання постконфліктної Європи. Процес розширення ЄС мав на меті консолідацію політичних та економічних трансформацій, що відбувалися в країнах регіону, а також забезпечення стабільності та безпеки їх розвитку, що, в свою чергу, мало б позитивний вплив і на власне розвиток ЄС. Протягом всього періоду переговорного процесу щодо отримання РК повноправного членства в ЄС офіційна Нікосія розглядалася європейською стороною в якості єдиного легітимного представника інтересів

всього острову, в тому числі й турко-кіпрської його громади. Реалізацією такої політики ЄС, перш за все, намагався підтримати міжнародний консенсус серед країн-членів ЄС з питань розширення, сподіваючись на те, що саме реалізація цього проекту стане каталізатором активізації переговорів між двома общинами острову.

В цілому, процес залучення ЄС до вирішення «кіпрського питання» в рамках євроінтеграційного поступу РК можливо класифікувати на шість взаємопов'язаних між собою окремих періодів. Перший період (липень 1990 р. - червень 1994 р.) – це час між подачею РК офіційної заявки на отримання членства в ЄС та проведенням чергової Ради ЄС на о. Корфу (Грецька Республіка), за результатами якої було прийнято рішення про включення РК до наступної хвилі розширення ЄС. Другий період (червень 1994 р. - липень 1997 р.) завершується проведенням саміту ЄС та затвердженням розробленого ЄК так званого «Плану дій 2000», положення якого окреслювали перспективи розвитку ЄС на період з 2000 р. по 2007 р. в контексті реалізації політики розширення. Третій період (липень 1997 р. - грудень 1999 р.) завершується проведенням саміту ЄС в м. Гельсінкі (Фінляндська Республіка). Четвертий період (грудень 1999 р. - грудень 2001 р.) – залучення ЄС до вирішення «кіпрського питання» в період до завершення переговорів між двома общинами острову. П'ятий період (грудень 2001 р. - квітень 2003 р.) завершується підписанням РК разом з іншими 9 країнами-кандидатами Угоди про отримання членства в ЄС. Шостий період (квітень 2003 р. - травень 2004 р.) завершується офіційним набуттям РК починаючи з 1 травня 2004 р. повноправного членства в ЄС.

Розглянемо більш детально питання впливу євроінтеграційного поступу Кіпру на розв'язання «кіпрської проблеми».

4 липня 1990 р. РК офіційно звернулася на адресу Ради ЄС стосовно отримання повноправного членства в ЄС. У зв'язку з цим, Рада ЄС прийняла відповідне звернення та 17 вересня 1990 р. направила його на розгляд та оцінку ЄК. 30 червня 1993 р. ЄК визнала практичну можливість отримання РК членства в ЄС, підкресливши власну готовність до започаткування переговорного процесу з цією країною для виконання нею відповідних критеріїв. Результати проведення чергових рад ЄС на о. Корфу (червень 1994 р.) [1] та в м. Гессен (грудень 1999 р.) [2] додатково підтвердили те, що наступна хвиля розширення ЄС включатиме РК.

В період з 1990 по 1994 рр. питання отримання РК членства в ЄС було тісно пов'язано з необхідністю вирішення «кіпрської проблеми». Підтвердженням вищевикладеного є й прийняття ЄС низки важливих рішень з цього приводу, одним з яких стало рішення стосовно визнання надісланої офіційною Нікосією від імені двох громад острову заявки легітимною, що ставилося під сумнів владою самопроголошеної «Турецької республіки Північного Кіпру» («ТРПК»). 30 червня 1993 р. ЄК підтвердила легітимність звернення, підкресливши те, що «Європейська інтеграція Кіпру означає мирне, збалансоване та довготривале розв'язання кіпрського конфлікту, що дозволить

примирити дві громади острову, поновити довіру та створить передумови для того, щоб лідери двох громад Кіпру працювали разом». Крім цього, ЄК визначила низку передумов для започаткування євроінтеграційного процесу, наголосивши на тому, що переговори повинні розпочатися «як тільки перспектива врегулювання стане більш реальною», а також підкресливши важливість врахування позицій усіх сторін конфлікту. ЄК навіть встановила конкретну дату перегляду питання стосовно отримання РК членства в ЄК – січень 1995 р., що, в свою чергу, дозволило розробити відповідний графік переговорів між сторонами конфлікту. Таким чином, можливо зробити висновок про те, що ЄС на цьому етапі цілковито пов'язував питання вступу РК з необхідністю вирішення «кіпрського питання», продовжуючи тримати при цьому рівновіддалену дистанцію від сторін конфлікту та позиціонуючи себе в якості третьої сторони, яка не має прямої зацікавленості в його вирішенні на будь-яку користь.

За результатами проведення чергової Ради ЄС на о. Корфу ЄС вперше оголосив про те, що РК та Республіка Мальта увійдуть до групи країн, яка сформує чергову хвилю розширення ЄС. Також вперше, питання отримання РК повноправного членства в ЄС безпосередньо не пов'язувалося з необхідністю розв'язання «кіпрської проблеми». Додатковим кроком на цьому напрямі стало винесення у липні 1994 р. Європейським судом юстиції рішення, яке забороняло імпорт картоплі турко-кіпрського виробництва без її сертифікації відповідними відомствами РК [3]. У відповідь, у серпні 1994 р. «асамблея «ТРПК» в односторонньому порядку відмовилася від попередньо досягнутих домовленостей стосовно можливості об'єднання Кіпру на основі створення федерації. Водночас, вже за результатами проведення у грудні 1994 р. засідання Ради ЄС у м. Гессені досягнуте за результатами Ради ЄС на о. Корфу рішення було підтверджено на користь започаткування переговорного процесу з РК. 6 березня 1995 р. Рада з загальних справ ЄС підтвердила можливість отримання РК повноправного членства в ЄС та прийняла рішення стосовно започаткування переговорного процесу через 6 місяців після проведення в 1996 р. міжурядової конференції ЄС. У червні 1995 р. Рада Асоціації РК-ЄС прийняла спільне рішення стосовно започаткування структурованого діалогу між ЄС та РК та розробила відповідний план дій. Рада Асоціації наголосила на тому, що членство РК в ЄС повинно бути вигідним одночасно для двох громад острову, створюючи таким чином передумови для примирення сторін конфлікту [4]. Водночас, внаслідок прийняття в березні 1995 р. спільного, разом з Турецькою Республікою, рішення та Спільної декларації від січня 1997 р. стосовно часткової інтеграції з Турецькою Республікою, керівництво «ТРПК» висунуло свої власні вимоги стосовно необхідності започаткування прямих переговорів з ЄС.

У липні 1997 р. положення «Плану дій 2000» окреслили майбутню стратегію ЄС у XXI ст., яка передбачала можливість започаткування євроінтеграційних переговорів з офіційною Нікосією в якості представника інтересів двох громад острову [5]. У відповідь, «президент ТРПК» Р. Денкташ з вимогою негайного припинення переговорів між ЄС та офіційною Нікосією з

питання інтеграції РК до ЄС заблокував переговорний процес, який на той час активно відбувався у селищі Гліон (Швейцарська Конфедерація). Таким чином, нейтральна позиція ЄС зазнала певних кардинальних змін. Зокрема, саме за результатами проведення Ради ЄС на о. Корфу ЄС вперше констатував можливість залучення РК до чергової хвилі розширення без додаткових передумов щодо необхідності розв'язання «кіпрського питання». Слід зазначити, що надзвичайно важливу роль у цьому процесі відіграла Грецька Республіка, яка в якості країни-члена ЄС постійно погрожувала скористатися власним право вето стосовно інших країн-кандидатів чергової хвилі розширення ЄС у випадку відсторонення РК від євроінтеграційних процесів [6].

Внаслідок оприлюднення відповідних рекомендацій ЄК на адресу Ради ЄС та Європейського Парламенту стосовно необхідності започаткування переговорного процесу щодо отримання РК членства в ЄС незалежно від розв'язання «кіпрського питання», переговори з мирного врегулювання кіпрського конфлікту під егідою ООН влітку 1997 р. призупинилися. Офіційна Нікосія відмовилася обговорювати вищезгадану позицію ЄС в рамках проведення двосторонніх переговорів під егідою ООН, посилаючись на те, що вказане питання є «урядовим» [7]. В якості відповіді, керівництво «ТРПК» відмовилося продовжувати переговори з греко-кіпрською стороною, вимагаючи визнання «ТРПК» міжнародною спільнотою та призупинення євроінтеграційних переговорів між ЄС та РК. Останньою краплею для остаточного призупинення мирного діалогу стало прийняття Радою ЄС за результатами зустрічі в Люксембурзі в грудні 1997 р. рішення стосовно призначення дати початку євроінтеграційних переговорів з РК, в той час як Турецькій Республіці було взагалі відмовлено в отриманні статусу країни-кандидата на членство в ЄС [8]. У зв'язку з цим, офіційна Анкара призупинила свій політичний діалог з офіційним Брюсселем та значно активізувала спроби, спрямовані на утворення економічного об'єднання з «ТРПК» [9]. У березні 1998 р., після фактичного започаткування євроінтеграційних переговорів між РК та ЄС Турецька Республіка створила спільну з «ТРПК» зону вільної торгівлі. Крім цього, 23 квітня 1998 р. Турецька Республіка та «ТРПК» зробили спільну заяву, в якій, зокрема, йшлося про те, що «…започаткувавши переговорний процес з грецько-кіпрською адміністрацією Південного Кіпру, ЄС проігнорувало положення міжнародного права та відповідні угоди щодо Кіпру 1959-1960 рр., чим нівелювало всі зусилля, спрямовані на вирішення проблеми. На даний час будь-які переговори, спрямовані на вирішення «кіпрського питання», можуть бути успішними лише у випадку їх проведення між двома суверенними рівноправними сторонами» [10]. Таким чином, ЄС продовжило реалізацію політики реалізації євроінтеграційних переговорів з офіційною Нікосією, в той час як «ТРПК» зіштовхнулась спочатку з проблемою подолання ембарго ЄС на експорт цитрусових, а потім й з наслідками фінансової кризи середини 1997 р., яка не лише дестабілізувала економічний розвиток самопроголошеної країни, а й призвела до ще більш тісної її інтеграції з Турецькою Республікою. На процес

розв'язання «кіпрської проблеми» також негативно вплинула й відмова ЄС в отриманні Турецькою Республікою статусу країни-кандидата на членство.

Результати проведення у грудні 1999 р. чергового засідання Ради ЄС у м. Гельсінкі (Фінляндська Республіка) стали поворотним моментом у двосторонніх відносинах ЄС та РК. Вони мали також важливий підтекст і для розв'язання «кіпрського питання». Проголошення майбутнього членства РК в ЄС стало черговим свідченням продовження політики ЄС, спрямованої на розмежування питання отримання РК членства в ЄС від проблеми розв'язання «кіпрського питання». Зокрема, у своєму рішенні Рада ЄС наголосила на тому, що «у випадку виникнення проблем з вирішенням «кіпрського питання» в період до завершення євроінтеграційних переговорів між ЄС та РК, остаточне рішення щодо вступу РК до ЄС прийматиметься Радою ЄС без врахування цього факту в якості необхідної передумови для отримання членства» [11]. Крім цього, Турецька Республіка отримала від ЄС запевнення в отриманні офіційного статусу країни-кандидата в майбутньому, чим було створено нову платформу для розвитку взаємовідносин між Турецькою Республікою і «ТРПК» та сформовано певні передумови для поновлення переговорного процесу між греко-кіпрською та турко-кіпрською громадами острову. Разом з тим, в той час як РК активно просувалася на своєму євроінтеграційному шляху, переговорний процес з вирішення «кіпрського питання» було призупинено. Офіційний Брюссель негативно відреагував на вимоги «ТРПК» щодо необхідності міжнародного визнання самопроголошеної країни та припинення торгівельного ембарго з боку ЄС, пообіцявши, водночас, прискорити опрацювання ініціативи з виділення щорічної фінансової допомоги «ТРПК» за умови отримання сприяння у вирішенні «кіпрської проблеми» у вигідному для ЄС руслі. Негативною на згадані ініціативи ЄС була й реакція турко-кіпрської сторони: лідер «ТРПК» Р.Денкташ щонайменше двічі в рамках переговорного процесу під егідою ООН здійснював демарші та покидав місце проведення переговорів. В листопаді 2001 р. офіційною Анкарою були висловлені погрози стосовно можливості анексії «ТРПК» у випадку, якщо РК отримає повноправне членство в ЄС. У свою чергу, ЄС також пішов на ескалацію конфлікту шляхом, зокрема, пред'явлення цілої низки вимог та висловлення погроз на адресу «ТРПК» та Турецької Республіки у випадку їх невиконання. Опосередковані переговори 2000 р. під егідою Генерального секретаря ООН К. Аннана, спрямовані на створення належних передумов для поновлення діалогу між двома общинами Кіпру, не призвели до будь-яких результатів. В період до грудня 2001 р., коли переговорний процес все ж таки поновився, сторони конфлікту продовжували очікувати на остаточне рішення ЄС стосовно членства РК в ЄС. Таким чином, протягом цього періоду часу ЄС намагався продовжувати відігравати активну роль у розв'язанні «кіпрського питання», але, все ж таки, всі запроваджені на цьому напрямі заходи не призвели до зміни позицій сторін конфлікту та не наблизили їх до його вирішення.

Наприкінці грудня 2001 р. Р. Денкташ звернувся до Президента РК Г. Клерідіса з пропозицією про поновлення двосторонніх перемовин. Лідери

двох общин Кіпру розпочали проведення двосторонніх зустрічей за участю Спеціального радника Генерального секретаря ООН на Кіпрі А. Де Сото, під час яких обговорювалася ситуація навколо конфлікту. За результатами їх проведення, 11 листопада 2002 р. Генеральний секретар ООН К. Аннан надав на розгляд сторін конфлікту та країн-гарантів розроблений ООН проект Плану розв'язання «кіпрського питання» на 137 аркушах. Передбачалося, що підписання Плану повинно відбутися в період до проведення 12-13 грудня 2002 р. чергового засідання Ради ЄС в м. Копенгагені (Королівство Швеція). Підписання ж остаточної угоди щодо розв'язання «кіпрського питання» повинно було відбутися не пізніше 28 лютого 2003 р., зважаючи на необхідність подальшого винесення цього питання на референдуми двох общин острову (30 березня 2003 р.). Водночас, Єврокомісар з питань розширення Г. Верхойген наголосивши на підтримці ЄС Плану К. Аннана вкотре запевнив офіційну Нікосію в тому, що РК отримає повноправне членство в ЄС у травні 2004 р. не залежно від результатів волевиявлення двох громад Кіпру. 16 квітня 2003 р. в м. Афіни (Грецька Республіка) РК разом з іншими країнами-кандидатами підписала угоду про отримання членства в ЄС починаючи з 1 травня 2004 р. У той же день речник Єврокомісара з питань розширення Ж. Філорі в своєму інтерв'ю «Кіпрській агенції новин» заявив про те, що ЄС все ще вважає надзвичайно важливим для себе питанням розв'язання «кіпрської проблеми», навіть після отримання РК членства в ЄС. В якості стимулу, положеннями Протоколу до вищезгаданої угоди з РК була передбачена відміна заборони на застосування acquis communautaire на території «ТРПК» у випадку політичного об'єднання Кіпру. Також Ж. Філорі наголосив на тому, що ЄС визнає лише одну країну. Таким чином, лідери двох общин Кіпру, в тому числі й під певним тиском з боку ЄС, все ж таки зуміли погодити положення плану ООН з розв'язання «кіпрського питання», який вони визнали «в цілому прийнятним» [12]. Однак, слід констатувати й те, що ЄС так і не спромігся реально об'єднати дві громади острову в період до прийняття остаточного рішення про отримання РК повноправного членства в ЄС: методи політичного та економічного тиску виявилися неефективними для цього.

У лютому 2004 р. у штаб-квартирі ООН в м. Нью-Йорку (США) розпочався новий раунд переговорів між двома общинами Кіпру, за результатами якого сторонам вдалося остаточно погодити текст Плану К. Аннана та визначити конкретну дату проведення референдуму на визначення його підтримки населенням всього Кіпру. У березні 2004 р. Європейський Парламент попередив кіпрське населення стосовно важливості підтримки положень цього Плану, наголосивши на тому, що мова йде про розв'язання або ж нерозв'язання «кіпрської проблеми» в цілому. Крім цього, Європейський Парламент пов'язав вирішення «кіпрської проблеми» з прогресом в отриманні Турецькою Республікою повноправного членства в ЄС. За результатами проведення 24 квітня 2004 р. референдуму, 65% турко-кіпріотів підтримали План К. Аннана, в той час як лише 24% греко-кіпріотів проголосували на його підтримку. План було провалено. 1 травня 2004 р. РК отримала повноправне

членство в ЄС з кордоном, де-факто, по так званій «зеленій лінії», яка і розділяла острів на дві частини. В якості реакції на результати референдуму, ЄК було висловлено розчарування та, водночас, повагу до волевиявлення населення Кіпру.

Отже, політика розширення ЄС з використанням переважно принципу кийка (погроз у відмові від надання членства в ЄС, запровадження санкцій, ембарго, обмежувальних заходів) та пряника (надання фінансової допомоги) в контексті врегулювання «кіпрського питання» не досягла бажаного результату та була неефективною. Застосування ЄС вищезгаданого принципу змусило Турецьку Республіку та «ТРПК» сформувати більш жорсткі позиції, що, в свою чергу, нівелювало всі зусилля ЄС в досягненні успіху в цьому питанні.

Список використаних джерел і літератури:

1. European Council. Presidency Conclusions, Corfu 24-25 June 1994. Brussels: General Secretariat of the Council.
2. European Council. Presidency Conclusions, Essen 28-29 December 1994. Brussels: General Secretariat of the Council.
3. Tocci N. EU Accession Dynamics and Conflict Resolution. Catalysing Peace or Consolidating Partition in Cyprus? Aldershot : Ashgate Publishing Ltd., 2004.
4. EC–Cyprus Association Council. Common Resolution, 12 June 1995. Brussels: General Secretariat of the Council.
5. European Commission. Agenda 2000, European Commission communication, Amsterdam, 15 July 1997.
6. Greek Memorandum on EU – Turkish Relations. Greece, a news review from the embassy of Greece. URL: http://www.greekembassy.org/press/bulletin/nov98.html (accessed 11 March 2014).
7. Pillai J. A Conversation with Mr. Rauf Denktash, President of the Turkish Republic of Northern Cyprus. *Journal of Cyprus Studies*. 1999. No. 5 (1-2). P. 7-48.
8. European Council. Presidency Conclusions. Luxembourg 7–8 December 1997. Brussels: General Secretariat of the Council.
8. Jakobsson-Hatay A.-S. The Contribution of European Integration to Ethnic Conflict Resolution: The Cases of Northern Ireland and Cyprus. *Cyprus Review*. 2001. Vol. 13, no. 1.
10. Joint Statement by Turkey and the TRNC (1) – Denktas: “If Equality Is Accepted, Then the Cyprus Problem Can Be Solved in Three Months”. Anadolu Agency. 24 April 1998. URL: http://www.hri.org/news/turkey/anadolu/1998/98-04-24.anadolu.html#01 (accessed 11 March 2014).
11. European Council. Presidency Conclusions, Helsinki 10–11 December 1999. Brussels: General Secretariat of the Council.
12. Reilly W.M. UN Studying Reactions to Cyprus Plan. *Flash Bulletin*. 6 December 2002. URL: http://www.flash-bulletin.de/2002/eDecember6.htm#3 (accessed 25 March 2014).